

ВЕРХОВНИЙ СУД УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

2 грудня 2014 року

м. Київ

Колегія суддів Судової палати в адміністративних справах і Судової палати у господарських справах Верховного Суду України у складі:

головуючого Кривенка В.В.,
суддів: Барбари В.П., Берднік І.С., Гриціва М.І., Гуля В.С.,
Гусака М.Б., Жайворонок Т.Є., Ємця А.А., Колесника П.І.,
Коротких О.А., Кривенди О.В., Маринченка В.Л.,
Панталієнка П.В., Потильчака О.І., Прокопенка О.Б.,
Самсіна І.Л., Терлецького О.О., Шицького І.Б., –

розглянувши в порядку письмового провадження справу за позовом приватного акціонерного товариства «Страхова група «ТАС» (далі – Товариство) до державної податкової інспекції у м. Хмельницькому (далі – ДПІ) про визнання недійсними податкових повідомлень-рішень,

в с т а н о в и л а:

У січні 2010 року Товариство звернулося до суду з позовом, у якому просило визнати нечинними податкові повідомлення-рішення ДПІ від 20 липня 2009 року № 0000482200/05513, 12 серпня 2009 року № 0000482200/1/6025, 16 жовтня 2009 року № 0000482200/2/8163, 23 грудня 2009 року № 0000482200/3/10117.

На обґрунтування позовних вимог Товариство зазначило, що зменшення Хмельницькою філією Товариства (далі – Філія) валових доходів від страхової діяльності на суми коштів, перерахованих головному офісу Товариства на перестраховування, здійснено відповідно до положень Закону України від 28 грудня 1994 року № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств» (чинного на час виникнення спірних відносин; далі – Закон № 334/94-ВР).

Позивач зазначив, що оскільки Філія не може бути суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності та сплачувати перестраховальні премії безпосередньо нерезидентам, то головний офіс Товариства обрав існуючий порядок перерахування коштів за перестраховання на адресу перестраховиків-нерезидентів, коли сплату перестраховальної премії здійснює головний офіс, а структурний підрозділ компенсує йому ці кошти за окремим розпорядженням шляхом перерахування вказаної суми на рахунок головного офісу в межах внутрішніх розрахунків.

Суди встановили, що ДПІ провела виїзну планову перевірку Філії з питань дотримання вимог податкового, валютного та іншого законодавства, про що складено акт від 6 липня 2009 року № 6070/22-0/25803941, згідно з яким встановлено порушення Товариством:

- підпункту 7.2.1 пункту 7.2 статті 7 Закону № 334/94-ВР, в результаті чого занижено податок на прибуток від страхової діяльності на суму 1708 грн за рахунок виключення зі складу валових доходів суми у розмірі 56 949 грн на підставі розпоряджень про перерахунок Філією грошових коштів Товариству у зв'язку з нарахуванням ним перестраховочних премій;

- підпункту 7.2.3 пункту 7.2 статті 7 Закону № 334/94-ВР, в результаті чого занижено податок на прибуток від діяльності іншої, ніж страхова, на суму 392 грн через невключення до валових доходів 1567 грн 17 коп., які утримувались страховиком у разі дострокового припинення дії договору страхування як компенсація витрат на ведення справи.

За даними перевірки Філія як структурний підрозділ Товариства уклала від його імені договори страхування, частину з яких перестраховано Товариством. При цьому Товариство у зв'язку з нарахуванням ним страхових премій своїм розпорядженням зобов'язало Філію перерахувати йому грошові кошти на суму премій у розмірі 56 949 грн і, відповідно, на зазначену суму зменшити свої валові доходи.

Філія, здійснюючи коригування валових внесків на суму повернутих страхових платежів через дострокове припинення договорів страхування, не віднесла до складу доходів, не пов'язаних з веденням страхової діяльності, та не оподаткувала за ставкою 25 відсотків кошти, що залишились на покриття витрат на ведення справи.

На підставі зазначеного акта ДПІ прийняла податкове повідомлення-рішення від 20 липня 2009 року № 0000482200/0/5513, яким Товариству визначено суму зобов'язання з податку на прибуток страхових організацій у розмірі 3150 грн, у тому числі 2100 грн основного платежу та 1050 грн штрафних (фінансових) санкцій.

У результаті апеляційного узгодження вказаного зобов'язання податковий орган прийняв податкові повідомлення-рішення від 12 серпня 2009 року № 0000482200/1/6025, 16 жовтня 2009 року № 0000482200/2/8163 та 23 грудня 2009 року № 0000482200/3/10117, в яких сума зобов'язання залишилася без змін.

Окружний адміністративний суд міста Києва постановою від 21 травня 2010 року, яку залишено без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 14 квітня 2011 року, позов задовольнив.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився й апеляційний суд, виходив із того, що зменшення валового доходу Філії відбувалось у результаті

здійснення Товариством операцій перестраховання у нерезидентів ризиків за укладеними Філією договорами страхування. Товариство при цьому не зменшувало суму валових доходів від страхової діяльності на суму сплачених перестраховикам платежів.

Цей суд також визнав, що нормативні витрати на ведення справ, суми яких визначенні в акті перевірки, відносяться до страхового платежу і є його частиною, а отже, є доходом від страхової діяльності, оскільки припинення дії договору страхування та повернення страхувальнику страхових платежів за період, що залишився до закінчення дії договору, не змінює правової та економічної суті такої частини страхових платежів, як відрахування нормативних витрат на ведення справи. Такий дохід є доходом від страхової діяльності, а тому має оподатковуватися за ставкою 3 відсотки.

Вищий адміністративний суд України постановою від 12 серпня 2014 року рішення судів попередніх інстанцій скасував, у задоволенні позовних вимог відмовив.

У заяві про перегляд судового рішення Верховним Судом України з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 237 Кодексу адміністративного судочинства України, Товариство зазначає, що в доданих до заяви рішеннях Вищого адміністративного суду України та Вищого господарського суду України по-іншому, ніж в оскаржуваній постанові, застосовано положення підпунктів 7.2.1 та 7.2.3 пункту 7.2 статті 7 Закону № 334/94-ВР. Просить скасувати постанову Вищого адміністративного суду України від 12 серпня 2014 року і залишити в силі рішення судів першої та апеляційної інстанцій.

Перевіривши наведені у заяві доводи, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах і Судової палати у господарських справах Верховного Суду України дійшла висновку, що заява Товариства підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Вищий адміністративний суд України, допускаючи цю справу до провадження Верховного Суду України, виходив із того, що в ухвалах Вищого адміністративного суду України від 1 листопада та 10 травня 2006 року, 5 квітня 2007 року, 27 лютого 2008 року, 16 вересня 2009 року, 22 червня 2010 року, 29 березня, 13 вересня та 25 жовтня 2011 року, 30 жовтня 2012 року, 11 квітня 2013 року, 14 січня, 4 березня, 11 червня 2014 року та постановах Вищого господарського суду України від 18 серпня 2003 року та 31 травня 2005 року, копії яких додано до заяви, по-іншому, ніж у цій справі, застосовано підпункти 7.2.1 та 7.2.3 пункту 7.2 статті 7 Закону № 334/94-ВР.

У справі, що розглядається, Вищий адміністративний суд України виходив із того, що приписи підпункту 7.2.1 пункту 7.2 статті 7 Закону № 334/94-ВР, у редакції, що набрала чинності з 30 липня 2004 року і діяла на час виникнення спірних відносин, не передбачають права Філії зменшувати свій валовий дохід від страхової діяльності на суму страхових платежів, сплачених страховиком за договорами перестраховання з нерезидентом.

Крім того, за змістом рішення суду касаційної інстанції, цей суд не погодився з висновками судів попередніх інстанцій щодо оподаткування нормативних витрат на ведення справи, які відраховуються у разі дострокового припинення дії договору страхування, за ставкою 3 відсотки.

Водночас у рішеннях Вищого адміністративного суду України та Вищого господарського суду України, копії яких надано Товариством на підтвердження наведених у заяві доводів, ці суди дійшли іншого висновку – про правомірність зменшення страховою компанією валових доходів на суму страхових внесків, які передані юридичній особі у перестраховування, а встановлені законом для філій юридичної особи-страховика обмеження щодо можливості безпосереднього перерахування ними платежів перестраховикам-нерезидентам не можуть бути перешкодою для такого зменшення, оскільки страховиком проведено перестраховування за укладеними філіями договорами за рахунок отриманих ними за цими договорами страхових платежів.

У цих рішеннях також ідеться про те, що сума коштів у вигляді компенсації нормативних витрат на ведення справи, яка утримується страховиком у разі дострокового припинення дії договору страхування, є страховим платежем, який сплачує страхувальник при укладанні договору страхування, а тому не може змінювати своє призначення та включатись до складу доходу від іншої діяльності, ніж страхова.

Аналіз наведених рішень судів касаційної інстанції дає підстави вважати, що вони неоднаково застосували зазначені норми права.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні касаційними судами зазначених норм матеріального права у подібних відносинах, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах і Судової палати у господарських справах Верховного Суду України виходить із такого.

Питання оподаткування страхової діяльності врегульовано пунктом 7.2 статті 7 Закону № 334/94-ВР.

Підпунктом 7.2.1 пункту 7.2 статті 7 Закону № 334/94-ВР (у редакції, чинній на час виникнення спірних відносин) визначено, що дохід від страхової діяльності юридичних осіб–резидентів не підлягає оподаткуванню за ставкою, встановленою у пункті 10.1 статті 10 цього Закону, та оподатковується: за ставкою 0 відсотків – при отриманні доходу внаслідок виконання договорів з довгострокового страхування життя та пенсійного страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення у разі виконання вимог до таких договорів, визначених пунктом 1.37 та пунктом 1.42 статті 1 цього Закону; за ставкою 3 відсотки – при отриманні доходу внаслідок виконання договорів з інших видів страхування.

Для цілей оподаткування страхової діяльності як оподатковуваний дохід слід розуміти суму страхових платежів, страхових внесків, страхових премій (далі - сума валових внесків), одержаних (нарахованих) страховиками-резидентами протягом звітного періоду за договорами страхування і перестраховування ризиків на території України або за її межами, зменшених на суму страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), сплачених страховиком за договорами перестраховування з резидентом.

Зазначена норма не передбачає можливості зменшення оподаткованого доходу на суму страхових платежів, сплачених страховиком за договорами перестраховування з нерезидентом.

Така редакція зазначеної статті чинна з 30 липня 2004 року. У редакції, чинній до 30 липня 2004 року, оподатковуваним доходом для цілей оподаткування страхової діяльності вважалася сума страхових платежів, страхових внесків, страхових премій (далі – сума валових внесків), одержаних (нарахованих)

страховиками-резидентами протягом звітнього періоду за договорами страхування і перестраховування ризиків на території України або за її межами (крім договорів страхування життя), зменшених на суму страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), сплачених (нарахованих) страховиком за договорами перестраховування з резидентом та сплачених за договорами перестраховування з нерезидентом у тому ж податковому періоді.

Оскільки у справі, що розглядається, Філія зменшувала свій валовий дохід від страхової діяльності внаслідок перерахування платежів головному офісу страхової компанії для здійснення останнього перестраховування за укладеними у Філії договорами з нерезидентами протягом періоду з 1 липня 2006 року по 31 березня 2009 року, то висновок суду касаційної інстанції про безпідставність такого зменшення є правильним.

Аналогічна правова позиція щодо застосування зазначеної норми матеріального права вже була висловлена колегією суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України у постанові від 3 жовтня 2011 року (справа № 21-188a11).

Вирішуючи питання щодо усунення розбіжностей у застосуванні касаційними судами норм права, що регулюють питання оподаткування нормативних витрат на ведення справи, які відраховуються у разі дострокового припинення дії договору страхування, колегія суддів зазначає таке.

Відповідно до підпункту 7.2.3. пункту 7.2 статті 7 Закону № 334/94-ВР якщо страховик одержує доходи із джерел інших, ніж ті, що визначені у підпункті 7.2.1 цього пункту, такі доходи оподатковуються за ставкою, встановленою пунктом 10.1 статті 10 цього Закону.

Підпунктом 10.1 статті 10 Закону № 334/94-ВР встановлено ставку податку у розмірі 25 відсотків для оподаткування прибутку платників податку, включаючи підприємства, засновані на власності окремої фізичної особи.

Статтею 28 Закону України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР «Про страхування» (далі – Закон № 85/96-ВР) передбачено підстави та наслідки припинення дії договору страхування.

Так, у разі припинення дії договору страхування, крім договору страхування життя, за вимогою страхувальника страховик повертає йому страхові платежі за період, що залишився до закінчення дії договору, з відрахуванням нормативних витрат на ведення справи, визначених при розрахунку страхового тарифу, фактичних виплат страхових сум та страхового відшкодування, що були здійснені за цим договором страхування. Якщо вимога страхувальника обумовлена порушенням страховиком умов договору страхування, то останній повертає страхувальнику сплачені ним страхові платежі повністю.

У разі дострокового припинення договору страхування, крім страхування життя, за вимогою страховика страхувальнику повертаються повністю сплачені ним страхові платежі. Якщо вимога страховика зумовлена невиконанням страхувальником умов договору страхування, то страховик повертає йому страхові платежі за період, що залишився до закінчення дії договору, з вирахуванням нормативних витрат на ведення справи, визначених при розрахунку страхового тарифу, фактичних виплат страхових сум та страхового відшкодування, що були здійснені за цим договором страхування.

Згідно зі статтею 10 Закону № 85/96-ВР страховий платіж (страховий внесок, страхова премія) – це плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховику згідно з договором страхування.

Аналіз наведених норм права дає підстави для висновку, що сума коштів, яка відраховується страховиком у разі дострокового припинення дії договору страхування на компенсацію нормативних витрат на ведення справи, є складовою страхового платежу, який сплачує страхувальник при укладанні договору страхування, а, отже відноситься до доходу, одержаного від страхової діяльності, який оподатковується за ставками, встановленими підпунктом 7.2.1 пункту 7.2 статті 7 Закону № 334/94-ВР.

Отже, у цій частині висновок суду касаційної інстанції у справі, що розглядається, не ґрунтується на правильному застосуванні норм матеріального права.

За таких обставин постанова Вищого адміністративного суду України від 12 серпня 2014 року підлягає скасуванню з направленням справи на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Ураховуючи наведене та керуючись статтями 241–243 Кодексу адміністративного судочинства України, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах і Судової палати у господарських справах Верховного Суду України

п о с т а н о в и л а :

Заяву приватного акціонерного товариства «Страхова група «ТАС» задовольнити частково.

Постанову Вищого адміністративного суду України від 12 серпня 2014 року скасувати, справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова є остаточною і оскарженню не підлягає, крім випадку, встановленого пунктом 2 частини першої статті 237 Кодексу адміністративного судочинства України.